

כפר דרום

כפר הגבורה

מאת ע. עמינוא

הלוי ששבר את הסדן

מאבקנו עם האויב לא היתה ראשית המצור ששמו עלינו המצרים, להחניקנו בטבעת-הפלדה של הטנקים, התותחים והמרגמות — אומר לי איש-שיחי, בחור כבן עשרים מאנשי המקום, שעבר את כל מדורי האש ויצא בשלום. תנועותיו משהו עצבנות בהן, ובעיניו אותה רצינות של שוחר ביטוי למאורע, שכל פגימה בממשותו נראית לו כחילול הקודש. ואכן, אחרי שיחות ארוכות ומפורטות נראה לי כאילו שקעתי בפרשת הגבורה של מלחמות היהודים ברומי.

והבחורים שלפני — כה פשוטים הם, חולצת-החאקי ומכנסי-החאקי, כובע-החאקי המקומט, — שכחתי לשאול אותו, אם חבשו פעם אלה זאבי-החפירות בנגב קובע-פלדה לראשם בשעת התקפה. כל זה נראה לי כמותר. שחומי-עור, כיצוקי מתכת נמשלו בעיני הבחורים והבחורות האלה. רובוטים של מתכת, שהשם המפורש פועל בהם בכוח עליון, שגיב ונאדר, כנאמר באותה אגדה, שהתהלכה לדברי אנשי כפר דרום בין החיילים המצרים, — שאמנם ניתן כפר דרום להיכבש, אך חמישה יהודים יש שם, החיים בעבי האדמה, ואין דבר בעולם שיוכל להם. מיני עדים ורוחות שאין האש והכדור שולטים בהם. ולא ידעו המצרים האלה, שאכן כך קבעו חז"ל באותה אגדה על גדול מגדולי רומי, ששאל אחד מחכמינו, במה כוחו של ישראל גדול. הראה לו אותו חכם לזו שבשדרה. נתנה על הסדן, נתבקע הסדן ונתפוצץ הפטיש, והיא לא נפגמה; נתנה באש ולא נשרפה, נתנה במים ולא נימוחה. כפר-דרום, הישוב הדתי, שמר יפה על כוחו של הלוי היהודי.

וחברי המקום גילם הממוצע היה רק 19, והחברות — גילן כ-18, ואף התגבורת, שנשלחה למקום, בני עשרים בממוצע. וכל הקבוצה יחד 30 בחורים ועשר בחורות בה.

במשק היו שני בתי-בטון. אחד שתיים קומותיו, והוא בית-הבטחון. שעל גביו הוקמה נקודת-תצפית. ואחד — בית הבאר, ועל גביו נקודת-תצפית שניה. שני צריפים של עץ שימשו בתי-מגורים, וצריף שלישי — חדר-אוכל ובית-כנסת.

דקטות, לראות את המסתערים. בינתיים הצליח נהג הטנק להגיע את המנוע.
הוא התקדם בקושי רב. כל הזמן יצא עשן ממנו. חשבנו שכבר הוצא מכלל
פעולה ולא שמנו לב אליו. משהגיע לבאר, הרגיש בו חבר שלנו, אץ ובידו
שמיכה, לזרקה על השרשאות ולעכב את הטנק. אך איחר. הטנק כבר היה
מחוץ למשק. בתעלה החיצונית שכב חברנו יצחק קארליבאך ז"ל. הוא
הספיק לזרוק רימון לתוך הטנק. אבל הטנק הצליח להגיע לחורשה.

בפנים המשק, בתעלת-הקשר שעברה הטנק, מצאנו ערבי קטוע
וגלים, אולי נפל לתוך התעלה או הועף מן הטנק. הוא צעק ויילל מרוב
מכאובים. מצאנו אצלו דטונטור ושאר דברים שהעידו עליו שהוא מפלוגת
חבלנים. יתכן שירד מן הטנק מרצונו ונתרסק בינתיים.

בעוד חושך מצאנו ערבי בין גדרות-התיל. הטנק עבר עליו בצאתו את
המשק. הערבי נהרג, אך מקלעו לא ניזוק. בינתיים חיפשנו שקיות, למלא
חמרי-נפץ, ולא מצאנו. הבחורות אספו את שקיות-הרחצה ואת תיקי-
התפילין ומילאון חמרי-נפץ. חלק מן הפצועים שבו למערכה, שכן בשעת
התקפה כבדה זו היו במקום כמה עשרות לוחמים בפועל. משכנו אל זירת
הקרבות את החברים שידענו בבירור כי לא ימסו את לב האחרים. את
החברים שחששנו למצב-רוחם — והללו מעטים היו מאוד — העסקנו
בתפקידים בבונקר.

13 במאי. הבוקר אור. שקט בסביבה. פה ושם יריות צלפים: בא לילה
והביא עמו מעט מרגוע. לילה שוקט, ואם גם ללא מבטח. בא אוירון יהודי
והשליך קצת חמרי-רפואה וצרכי-אוכל. ושנפלו מחוץ למחנה, בחורינו יצאו
ואספום. כיון שכבר יצאו חוצה למחנה, אספו גם את שלל הקרב, פרקו
מן הערבים ההרוגים, הסרוחים ליד הגדר, את הרובים והכדורים.

תגבורת באה, אך רובה ... פצועים

14 במאי. גדרות-התיל כבר פרוצים לגמרי. השמירה קשה מאוד.
בפירצה שפרץ הטנק יכולה היתה לחדור שיירה שלמה. ב-6 בבוקר נשמעו
יריות והתפוצצויות נרחקות. לבוף נתברר, שזוהי התגבורת שכה ציפינו
לה. השיירה הותקפה על-ידי המצרים בתותחים, במרגמות וברובים. פגוי
התותחים פגעו בכלי-הרכב, ואנשי השיירה נאלצו לנטוש רבים מהם.
מכונית אספקה ובגדים העלו אנשינו באש, כדי שלא תיפול בידי האויב.
רוב הנשק הוצא מתוך המכונית ונסחב על-ידי אנשינו ברגל. רק כשליש
מכוניות הגיעו למחנה. אנשי תגבורת זו היו מכובשי כפרים רבים בדרום.
עיפים היו מאוד, מן הדרך ומן הפעולות. אחד הפצועים עשה מעשה-גבורה

עתה נוכחנו לדעת, מה רב ההבדל בינם לבין אנשינו. פגעת באחד מהם, מיד אתה שומע קול זוועה. ואילו אנשינו מסתלקים דומם לבונקר. נושאים את כאבם וחרדתם בדומיה. אנשינו שקטים היו גם בשעת המערכה, גם משהוצאו מן המערכה.

חלשים שנעשו גבורים.

...שוב באה שריקה מן החורשה. החיילים הערבים שהספיקו לחזור לבסיסם — חזרו. האחרים — מהם נשארו בשטח הפתוח ונפגעו או שמצאו מחסה-ארעי כלשהו וחזרו לאט לאט. נתחדשה ההרעשה. הפעם היתה כבדה וארוכה יותר ונמשכה עד הערב. נהרגו שני חברים. אחד מהם היה החבר יצחק קארליבאך הי"ד. אדם שקט, מתון, וכמדומה לא מן היפים מטבעם להיות חיילים. צייר שוקד על לימודיו מתבודד בערבים, לשם השתלמות. לא היה חג או מסיבה שלא השתתף בתכנית האמנותית התרבותית. אך הוא ודומיו הראונו לדעת, כי לא ה"שויצרים" ובעלי הזרוע הם הטובים בחיילים היודעים לעמוד במבחן. דוקא השקטים, הצנומים, הטובים ורכים מטבעם, המתונים, נעשו חיילים אמיצים, מסורים ונועזים. אחד מאלה, הטוב שבהם, היה קארליבאך ז"ל. בכל ההתקפות נהג בשלווה גמורה. אף בשעה שמפקד המקום נתפס לעצבנות, נהג הוא בעוז רוח, במתינות ובבטחון. והיה מעודד את החברים: "אין דבר, חברא, לאט לאט נסדר אותם". חמש דקות לפני מותו אמר: "אל תפחדו, חברים, קצת נפצעת, אבל נסדר אותם". הרופא טיפל בו, והוא חזר לעמדה. בדרכו לעמדה, בתעלה, הסתכל פתאום בעמוד ששרד מאוהל שרוף וכובע האוהל והווים צילצלו נוגות בחלל. אמר קארליבאך: "ראה נא, כמה מתאים ניגון עצוב זה של הצלצול למחנה החרב!". אך הוציא מפיו מלים אלו, פגע תותח-פגז בו ונהרג. הי"ד, נפצע קשה גם חבר אחר.

באותה שבת היו התעלות מלאות יותר אנשים, ולפיכך נפגעו יותר. התנועה קשה היתה ובלתי נוחה.

בעצם ההרעשה התחלנו לבנות בונקר בשביל הפצועים שפצעייהם קלים.

ספרי-התורה נשארו שלמים.

באותה הפגזה נשרף הצריף השני, וכל הניתן להישרף נמחה מעל פני הקרקע. גם מכונית-המשיג שלנו, שעמדה בחצר, נשרפה. נהרס בפגזים גט חלקו הגדול ביותר של חדר-האוכל. רק פינת ארון-הקודש, וארון-הקודש

בגדר האפשר, בבונקר לתפילה בציבור. ביחוד לקבלת שבת ולקידוש היום בשבת. היין נשמר כמנת-ברזל בשביל קידוש-היום בשבת. בימי ההפוגה היו מתאספים בשבתות להתפלל בציבור. גם בחג השבועות התפללו בציבור וקראו בתורה. כן ערכו יום-אזכרה לנופלים. הדליקו נר, אמרו "קדיש" ו"אל מלא רחמים".

בדרך-כלל היו החברים מלאי אומץ ובטוחים בעמידתם במיבחן. היה רק מקרה אחד של גילוי תדהמה: בשעת ההפגזה הקשה ביותר, כשהגיעו מים עד נפש, התותחים והמרגמות הרעישו מלמטה והאווירון מלמעלה, חשבה כנראה, בחורה אחת שכבר כלו כל הקצין וצעקה: "שמע ישראל...". כיון שאנשיהן של שתי שיירות נשארו במחנה, אזל האוכל והלך. פשוט: נתרבו האוכלים. לפיכך היינו יוצאים בלילות לשחר לטרף. אספנו בשדות הערבים קצת גזר ועגבניות, ומהקמח שהביאה השיירה אפינו לחם. התחלנו לבשל סלק בהמות, שמצאנו בלילות בשדה ערבי, בקרבת המחנה. יש והבאנו גם שבלי-חיטה ובישלנום.

יום אחד החלטנו להוציא את הפצועים בלילה, ויהי מה. אסור היה להוסיף ולהכביד על מצב התזונה. העלינו בלילה חרש את הפצועים ובחורות למכוניות, הניעונו בבת אחת את כל המנועים וברחנו במכוניות דרך השדות. הערבים לא הרגישו בכך אלא משהרחיקו חברינו מן המחנה. במרגמות שוב לא יכלו לפגוע בהם. נסעו אנשינו בדרך פנימית, בין גבעות, עד שהגיעו למשמרות העבריים, שעמהם נדברנו כי יבטיחו לנו את הדרך לאחר שנצא מתחום הטווח הערבי. על קשר שמרנו כל הזמן. ערבים מן הסביבה ירו אל השיירה ואנשינו השיבו אש. עד שהגיעו אל הבסיס העברי נפצעו שנים ממלוי השיירה. לפני הבסיס עלו שני משורינינו על מוקש. אחד מהם היה משורין ערבי שסחבנוהו למזלגה מן השדה במו ידינו בלילה. הנחנו את המשורינים והמשכנו דרכנו לבסיס העברי. איש לא נפגע. הפצועים נשארו בבסיס, והבחורות נסעו להבראה. בכפר דרום נשארו כל הבחורים, חברינו הבריאים. חברי התגבורת הגיעו אלינו בשיירות עם שתי בחורות מקבוצתנו.

אף כדור לא הלך לאיבוד:

עכשיו — מצטדק איש-שיחי לפני — עכשיו עלי לפנות מקומי לחבר קבוצתנו אברהם, שהיה מפקד המקום והאחרון שנעל את השער בשעת פינוי המקום.

מפקד זה, בן ה-19, שהשתתף בהצלחה במלחמה, מוסיף לי כמה פרטים מעניינים:

היה שנחליף כוח. מן המטה קבלנו כל הזמן הבטחות, שיישלחו חיילים
אחרים ולהחליפנו. אך יום לא-עבות אחד הגיעה הידיעה, שבמקום חילוף-
משמרות יבוא פינוי המקום. דמעות עמדו בעינינו. אחרי שנות-היאחזות
כה קשות, ואחרי ימי-המבחן האחרונים, עלינו להפקיר את המקום. אך
פקודה היא ולא תעבור. לא אנו הפוסקים.

הבקענו את טבעת האויב.

נקבע בינינו לבין המטה ליל יציאתנו וסדר יציאתנו. באישון לילה
יצאנו. תחמושת שלא יכולנו לקחת עמנו השמדנו. בכל זאת העמסנו על
עצמנו ציוד כבד מאוד: רובים, רובם אנטי-טנקיים, חפצים הכרחיים.
את היתר השמדנו.

בראש הלכו חברים ובידיהם שני ספרי-התורה והתפילין שהצלנו מן
הפגזים. הסתננו בן העמדות הערביות, שהקיפנו בטבעת (כל 150 מטר —
עמדה) וחיכינו לסיירים שעתידים היו להקביל את פנינו. כ-400 מטר
מאחרי העמדות הערביות. משם הגענו למכוניות שהמתינו לנו. לא הרחק
מן המקום הרגישו בנו הערבים ואנו נאלצנו להמשיך ובעקבינו אשו של
האויב. התקדמנו עם קו-המים, ואחר עלינו לכביש הראשי. אחד מאתנו
נהרג ושנים נפצעו. לבסוף ראינו מכוניות נוסעות במלוא אורן ונתנו
קולנו בשיר.

נעילת-השער האחרונה.

נעלתי האחרון את השער ולבי דוה עלי מאוד. הנחנו במקום תשעה
קברים. אחד נהרג בדרך ואחד נעדר. כששים נפצעו. יצאנו בתקוה, כי
יבוא יום ועוד יתנוסס בזה המקום משק עברי לתפארת, ובנים יספרו
על עמידת אבותיהם במיבחן ונכדים ישאבו עוז ועצמה ליצירתם בימי
שלום.

כשהגענו למשמר-הנגב, מסרו לנו חברים את מיטותיהם, והם עצמם
שכבו לישון על הרצפה. נענינו להצעתם בחפץ רב, שכן היינו רצוצים
מאוד. תשושי כוח, גופנו — עוץ ועצמות בלבד.
בא אירון ולקח אותנו מ"דורות", כשלושים איש בבת אחת, ראינו:
יש ממש במדינת ישראל — ורווח לנו.

כן יאבדו.

ואכן, נתאמתה הידיעה על החלטת המצרים לכבוש את כפר-דרום.

היי חברה שיתוף השאף להגנה שלהם עם כל חבר. ישראלים היה שנה שקר ומרמית והיה שומר צדק ואמת.

במחצית השנה האחרונה חל בו שינוי ניכר. הוא התקרב יותר ויותר לחברים. שוב לא התבודד עם נפשו ביוון שמרצים לא יכולו להגיע למפרדורום. נטל יומה בידיו ומשיי שבת בשבתו לימד את פרשת השבוע. חבריו הקשיבו לדבריו. כי אמנם יפים ומעניינים היו שיעוריו.

בשעת התחמקה על מפרדורום הצטיין מאוד באופק רוחו, מרצו ושלימות נפשו. איש לא פילל, שדואם יצחק, זה השקט והסתוו, יצטיין כל כך בשעת הקרבות. הוא אשר עודד את חבריו: "אין דבר, חברים, עוד נראה לי, אין להתיאש". רגעים מספר לפני מותו, בעברו בפנים האחרונה לפני מילוט בית-החולים, והוא נפצע קל, ומסרב להשתחרר בתפקידיו, אפי': "אני אומר לכם: יהיה טוב, ובעזרת ה' ננצח". אז בא הרגע המר והגמלה. פנו מרגמה פגע בו רשם קץ לחיים טהורים צעירים ויפים אלו.

רק כבן עשרים וחצי היה במוחו, הי' ניקום דמו.

הילל לבית ה"ד.

הילל לבית לא היה חבר ק"י מפרדורום, בחור בעל אופי חזק, בן לאב גדול, ולא לחינים וכו' השנים, הוא ומפרדורום, היוו שותפים לדבר גדול — הגנת מפרדורום, ספר המבורה, הוא היה מאנשי המגמות שנשלחה למפרדורום אחר הקרב המדול, להביא אספקה ולהוציא פצועים, רבים מאנשי השרות זו נפצעו, ואחרים מתו מות-מבורים, מן האחרונים היה הילל לבית.

הילל לבית הוא בן צעיר של ש. לבית מפרדורום, ממוסר עזר חזק, הוגה-רעיון הקיבוצי המאוחד וחבר משק עידודו עד היום. שני בנים הקרוב האב על מוכה המולדת במלחמת ישראל.

המבור ירבעל נפל בקרב המלכתי, לאחר שלושה חדשים נפל אחיו הילל בנגב. בן שנה ושלושה החדשים נתיים הילל מאביו. בן השעשעשה חסר שלושה חדשים נפל.

אביב כותב: "...הרי לך חומר, כל חיי חינוכו לך, ועתה גדולה מאוד המבורכות בשנותיהם. הם ידעו להתגבר, ופרגום מרדכיני ומסעדיני עזר".

לח כותב כותבת: "הטוב והישר, היפה והאמץ שבינו הילל, החשיב וחשבתו רעם זה המפסיק והרציני, בן גילנו, אבל משכמו ופעלה גבוה מאתנו".

דמוחו הרחנני מציטירת ביוגר במכתבו, שכתב לאביו ולאחריה בהדמוניות שונות.

בן 13, על סף חש"ג, הוא כותב: "טוב שחולפת השנה המדומת, בשנת חש"ג נשכח אותה ואת צרותיה, אבל לא את גיבוריה, שבראש עומדים האלמונים, יהודי ביטו ורשת הדגולים, גיבורים — זה הוא פועל בשבילם, אבל מפני שאין מלה אחרת נאמר את זה, והניו הם לוכדו ולסמלו, וכור אותם ויגבר כוחו, כשתחזק בהם יקל לך רגש נקמת דם שילווה אותך — ישארו מפגע, מפצה וכדור, הלאו שחובה עוד השנה להיפגש עם שרדדוהם, דוים מוצלים מאש, כשהי כרעים או בזהל און המוצלים על-ידי הרועה מפי ארי, ולקשמוי את כוחות השחרור".

תעובות המילט לאורזונה: אמנם, היו לכם חברים רבים בשי. י. וזמה אותה ברכים".

רשימת החברים שמסרו נפשו בהגנת מפרדורום. ה"ד:

1. יצחק קארליבאר (חבר הקבוצה)
2. אברהם ישראל (מסור)
3. אברהם בלאט (מאשיבינציים)
4. חיים פוקס (מסור) מאשיבינציים)
5. יומאבים ויצנציון
6. דן כץ (מסור)
7. אליהו שירב
8. אליאש וזהב
9. הילל לבית (בן עידודו)
10. שמאל ערבה (נערד)

יצחק קארליבאר ה"ד.

אחרי 9 בנובמבר 1939, בבית היתומים במרנפורט דמיין, כאן נפשוהו בראשונה עם יצחק, ילד קטן, שמונן, שטרם הגיע לגיל בר-מצוה. בן למשפחה שתעבידה רבנים וטורים לרוב, אנשים שהיו ביניהם מעמדות-חזקו של היהדות והחדיית בוגמנות.

מפאקאפורט עלה יצחק לארץ, עם עוד 35 ילדים, ונכנס לכפר הנערד המדני לביית-הילדים. לא יצא ימים מועטים עד שכל הכפר הכיר, הוא שונה מיתר הילדים. לא החבר אליהם, לא הרבה להשתתף במשחקים ולא המרוצץ עם הילדים בדרך-כלל, מצוי היה בחבורת ילדים קטנים ממנו, והוא עצמו ילד חלש ולא חזק. מכאן הגשת נחיתותו, אך לעומת זה היה ילד שקדן ומעליה בלימודיו.

בבית הילדים כבר יחד עם כל קבוצתו ל-בית הצעירים, היא הקבוצה הכינה לקבוצת הנער. בה החליל לעבוד בענפי-משק שונים, בעבודה לא הצטיין ביותר, אך נישטו לכל עבודה היתה חיובית, בפרקציון זה ניועו לקבוצתו שיעורים שונים גם מחוץ למסגרת הלימודים הרגילה, והשתתפות לא היתה חובה, אך יצחק השתתף, בעיקר התעניין בחוג השכני. את דוב שעות-הפנאי שלו בילה בקריאה ובלימוד, יוםם ולילה יושב היה על ספריו, לא מוציא את רגע לבטלה.

אותם הימים החליל לומר ערב-ערב פרק החילים ולא פסק ממנהגו זה. יצחק היה אדם עקוב מאד, מקבוצת הצעירים עבר לקבוצת הנער (מחזור ה' שיצא אחרי-כך להתכונות במפרדורום), בפרקציון זה נחבסו השקפיו והחיות, בן מצא את דרכו בעבודה, מלאכת מסגרות לקחה את לבו, אך הוא רצה להשתלב גם בציוור ובקישוט, לא יחזאר נשף בלי ציוריו ועישויו של יצחק, ציורי סטאטיסטיקה או פסוקים כתובים בציוור-ניר, או מארקטאטורלי, ולא לנשים בלבד צייר, הוא שקר לחשלים ירדעויו במסעו זה, לא לשם הנאה עצמו, אלא כדי לשפר ולפוט בכך את סביבתו, הוא היה אחד החברים שעברו שנת-המשרה במארות-יצחק, נכנס לגרעין במפרדורום, מוצנו לויות בקבוצה, אף שהיה מתבודד מטבעו, אהב

ספריית כיס
לחייל העברי